

A kevesebb több lenne!

Véleményem szerint a statisztika segítségével lényeges könyvtári eredmények tárulnak fel, de méginkább a bajok. Nem öncélú számolgotás tehát a statisztikával bajlódni, hanem a döntés, az intézkedés előzménye. Ezért szeretnék néhány megjegyzést fűzni *Sárdy Péter* írásához.

Először: A szakszervezeti könyvtárak adatszolgáltatása 1974-től egységes lett a tanácsiakéval. Végre olyan országos kiadvány kerül minden évben a kezünkbe, amelynek segítségével — ha nagy késéssel is — az egész közművelődési könyvtári hálózatról képet kapunk.

Helytelennek tartom azonban, hogy évek óta úgy jelennek meg — a Könyvtárosban is — a szakszervezeti könyvtárak adatai, hogy azokat a lakosság számához mérik. Ez homályokat, torzulásokat eredményez. Ésszerűen az *üzem dolgozóinak létszáma* volna a viszonyítás alapja. (Egy üzemben például 234 olvasó van. Sok ez vagy kevés? Csak akkor válaszolhatunk a kérdésre, ha tudjuk, hogy ott mennyi ember dolgozik.)

Ez az adat rendelkezésre is áll, az üzemi könyvtár jelenti, a hálózati központ feljegyzi, ennek alapján viszonyít, és minden munkát erre az alapvető adatra tervez meg. Enélkül az adat nélkül semmit sem tudunk csinálni. (Kár, hogy az országos statisztikák nem használják fel viszonyításaihoz.)

Tovább megyek: azt is el tudom képzelni, hogy az üzemi letéti — és persze az önálló könyvtár is — minden részadathoz odairja a megfelelő dolgozólétszámot. Gondoljuk meg például, hogy mennyit foglalkozunk a munkások olvastatásával, a statisztikákból mégis csak az derül ki, hogy mennyi az olvasókból a munkás, de az nem, hogy *mennyiből ennyi!* Így persze éppen a lényegre nem kapunk választ, hanem tapasztalati alapon regisztráljuk a tényt, de nem a lehetőséget.

Másodszor: Differenciálni kellene aszerint, hogy az adatokra hol, milyen céllal van szükség. Elképzelhetőnek tartom, hogy az üzemi könyvtár sok adatot szolgáltat a hálózati központnak, de ez nem minden adatot küld tovább, csak azokat, amelyekre a magasabb szintű döntéshez szüksége van, szüksége lehet. Feltehető a kérdés: vajon az országos hatáskörű szervek mit kezdenek — ha egyáltalán kezdenek valamit — az olyan részletes bontással, hogy például a 14 éven fölüliek korcsoportja miként oszlik meg könyvtártípusonként. Ezek annyira rész-

adatok, hogy még a hálózati központ sem tud velük mit kezdeni, hát még az országos döntésekre hivatott szervek. Vajon az összesítő 16. táblázata elősegíti-e a magyar könyvtárosok képzettségének, iskolai és szakmai végzettségének javulását? Hiszem, hogy nem, noha napokba kerül, mire ez a táblázat elkészül egy-egy hálózati központban. Minek ez az adattömeg! A részadatokra nincs szüksége az országos döntéselőkészítésnek, mint ahogy a megyei döntéshez sincs szükség valamennyi kisüzem adataira.

Harmadszor: Fölöslegesnek tartom — *Sárdy Péterrel* egyetértve — a minden könyvtárra kiterjesztett statisztikát. Amióta a jelenlegi munkanaplókat és statisztikai rendszert alkalmazzuk — állítom —, pontatlanabbak a statisztikák, főleg a mintavételes hónapokban, hiszen gyakorta olyan könyvtárosok készítik ezeket — a tanácsi könyvtárakban is —, akiknek fogalmuk sincs az egyes, összevont állománycsoportok mibenlétéről, emiatt találmokra írnak be egy-egy számot a rovatba. Az ilyen adatszolgáltatással nem leszünk okosabbak, tájékozottabbak...

En ismét szétválasztanám a könyvtárakat — a hálózati központokra bízván a csoportosítást — és kijelölném azokat, amelyekben *részletes naplókat* kellene vezetni, és külön azokat, amelyekben csak néhány *alapidatot* kellene feljegyezni. Ezt a régi gyakorlatot megszüntette egy jó szándékú, de fölösleges kíváncsiság. Helytelen lenne azt gondolni, hogy az adattenger birtokában több segédletünk van a döntések előtt. Valóban sok van, de elégtelen minőségű. Kevesebb több lenne! A döntés előkészítését, magát a döntés meghozatalát is zavarja a sok fölösleges adat.

És végezetül: Azt tapasztalom, hogy a sok adat egyre kevesebbet mond. *Viszonyyszámokkal kell dolgozni!* A hálózat tagkönyvtáiról is, meg a magunk munkájáról is többet tudok azóta, amióta viszonyyszámokban gondolkodom. Nem lehetne ezt a gyakorlatot országosan is meghonosítani? Jelenleg, ha meg akarom tudni, hogy megyénk, Győr-Sopron megye az országos mezonyben hol áll, egy sereg számot kell a legkülönbözőbb helyekről összeszedni, segítségükkel kiszámítani más megyék helyzetét, hogy lássam, amire kíváncsi vagyok. Ha ezek az adatok — és persze sok más is — viszonyyszámokkal volnának kifejezve, nem kellene fáradságosan kikeresni az egyébként evidens adatokat.

M ó n u s I m r e